

Němci v Československu

Základní data, 1918/1919, politická uskupení.

Československo 1918 - 1938

Základní otázka existence republiky:

Jak vytvořit liberálně demokratickou republiku s tak silnými národnostními menšinami?

1918/1919: Katalyzátor proměny kolektivních identit.

Identita národa československého versus Češi a Slováci

Českoslovenští Němci versus sudetští Němci?

Němci ve střední Evropě a Velká válka

- Úsilí o sjednocení střeoevropského hospodářského prostoru pod vlivem Německa - Naumanův koncept Mitteleuropy (německá hospodářsko-politická hegemonie)
- Poněmčení Rakouska
- Nacionální rozdělení jednoty českých zemí

Seine I. u. I. Apostolische Majestät haben das nachstehende Allerhöchste Manifest allergnädigst zu erlassen geruht.

An Meine getreuen österreichischen Völker!

Seitdem Ich den Thron bestiegen habe, ist es Mein unentwegtes Bestreben, allen Meinen Völkern den ersehnten Frieden zu erringen, sowie den Völkern Österreichs die Bahnen zu weisen, auf denen sie die Kraft ihres Volkstums, unbehindert durch Hemmnisse und Reibungen, zur segensreichen Entfaltung bringen und für ihre geistige und wirtschaftliche Wohlfahrt erfolgreich verwerten können.

Das furchtbare Ringen des Weltkrieges hat das Friedenswerk bisher gehemmt. Gelbenmut und Treue — opferwilliges Ertragen von Not und Entbehrungen haben in dieser schweren Zeit das Vaterland ruhmvoll verteidigt. Die harten Opfer des Krieges mußten uns den ehrenvollen Frieden sichern, an dessen Schwelle wir heute, mit Gottes Hilfe, stehen.

Nunmehr muß ohne Säumnis der Neuaufbau des Vaterlandes auf seinen natürlichen und daher zuverlässigsten Grundlagen in Angriff genommen werden. Die Wünsche der österreichischen Völker sind hierbei sorgfältig miteinander in Einklang zu bringen und der Erfüllung zuzuführen. Ich bin entschlossen, dieses Werk unter freier Mitwirkung Meiner Völker im Geiste jener Grundsätze durchzuführen, die sich die verbündeten Monarchen in ihrem Friedensanbote zu eigen gemacht haben. Österreich soll, dem Willen seiner Völker gemäß, zu einem Bundesstaate werden, in dem jeder Volksstamm auf seinem Siedlungsgebiete sein eigenes staatliches Gemeinwesen bildet. Der Vereinigung der polnischen Gebiete Österreichs mit dem unabhängigen polnischen Staate wird hiedurch in keiner Weise vorgegriffen. Die Stadt Triest samt ihrem Gebiete erhält, den Wünschen ihrer Bevölkerung entsprechend, eine Sonderstellung.

Diese Neugestaltung, durch die die Integrität der Länder der ungarischen heiligen Krone in keiner Weise berührt wird, soll jedem nationalen Einzelstaate seine Selbständigkeit gewährleisten; sie wird aber auch gemeinsame Interessen wirksam schützen und überall dort zur Geltung bringen, wo die Gemeinsamkeit ein Lebensbedürfnis der einzelnen Staatswesen ist. Insbesondere wird die Vereinigung aller Kräfte geboten sein, um die großen Aufgaben, die sich aus den Rückwirkungen des Krieges ergeben, nach Recht und Billigkeit erfolgreich zu lösen.

Bis diese Umgestaltung auf gesetzlichem Wege vollendet ist, bleiben die bestehenden Einrichtungen zur Wahrung der allgemeinen Interessen unverändert aufrecht. Meine Regierung ist beauftragt, zum Neuaufbaue Österreichs ohne Verzug alle Arbeiten vorzubereiten. An die Völker, auf deren Selbstbestimmung das neue Reich sich gründen wird, ergeht Mein Ruf, an dem großen Werke durch Nationalräte mitzuwirken, die — gebildet aus den Reichsratsabgeordneten jeder Nation — die Interessen der Völker zueinander sowie im Verkehre mit Meiner Regierung zur Geltung bringen sollen.

So möge unser Vaterland, gestiftet durch die Eintracht der Nationen, die es umschließt, als Bund freier Völker aus den Stürmen des Krieges hervorgehen. Der Segen des Allmächtigen sei über unserer Arbeit, damit das große Friedenswerk, das wir errichten, das Glück aller Meiner Völker bedeute.

Wien, am 16. Oktober 1918.

Karl m. p.

Suffaret m. p.

Císařský manifest z 16. 10. 1918

...
Nyní nutno vez váhání přikročiti k novému vybudování vlasti na jejích přirozených a tudíž nejspolehlivějších základech. Prání rakouských národů jest při tom pečlivě uvésti ve vzájemný soulad a uskutečniti jich splnění. Jsem odhodlán provésti toto dílo za svobodné součinnosti Mých národů v duchu oněch zásad, které za své přijali spojení mocnářové v nabídce mírové. Rakousko má se státi, tak tomu chtějí jeho národové, státem spolkovým, v němž každý národní kmen tvoří svůj vlastní státní útvar na území, jež obývá.

Vychází denně

v 6 h. ráno, vřívna pondělí, a každoden. ní přílohou «Národní hospodářství», v nedě- li se «Esbargen a postava přílohou» a «Věstníkem dělníků» přílohami «Ven- kovský zpravodaj» a «Dělnická hlá- ska». Každou úterou a středu «Lidská a umelocká hlídka». Každý druhý čtvr- tek a pátek «Národní zpravodaj». Každou sobotu přílohou «Věstník lid. pro chov koní» a každý druhý čtvrtek «Věstník Zemědělského svazu dobyt. politování». Právní: Rodinný kalendář.

Ústřední redakce a administrace:
Praha II., Hybernská 10. Tel. red. 2105.
Telefon administrace 5255.

VENKOV

Ústřední list České strany agrární.

Příloha: redakce a administrace:
Praha, Slavobřanská ul. 12. Telefon 64.
Olomouc, Česká ulice (Národní dům).
Tel. 169 Píseň, Palackého ulice č. 12.
Tel. 53 Opava, Hradecká ulice č. 7.
Václav IX., Thurnovská č. 3. Tel. 19.337.

Prodláždění:

Poštou neb v došláku do domu v Pra- ze a poštou v Rakousku na náde 5 K. za čtvrt roku 15 K. — Jednotlivé čísla ve všední dny v Praze i na ven- kově 10 h. v neděli a ve svátek v Praze i na venkově 24 h.

Číslo má poštovní spořičku 49.437. Inzerční doklady musí být objednány. Ručopisy se nevracel.

Dvě odpovědi.

V Praze, 21. října.

President Wilson býval profesorem státních věd. Říká se, že jeho spis o německé úslavě je lepší nežli všechny německé, a zejména výjímá svou bytostí logičností. A logikem jest presi- dent Wilson dokonalým. A jako již býval silně logikové, člověkem důsledným. Když prohlásil Českoslováky za válčící moc a patřičnou národ- ní radu českou za spojeneckou vládu, patrně nebral hr. Burian věc příliš vážně. Proto také vyjmenoval pan hrabě různé enunciacie presi- denta Wilsona, ale vyhnul se onomu uznání, a doufal patrně, že také Wilson a Lansing násled- jující jeho příkladu, pomínou tento příjev míle- ním. Ale president Wilson je člověkem důsled- nosti přímo zblázně ve svých činech a logiky neoprosné ve svých slovech.

Československou národní radu uznal za spojeneckou vládu a nezapomněl na to přes- ásilovou suggestací hr. Buriana. A tázal se, jaké logické konsekvence plynou z tohoto kroku. Ty byly jasny: vláda Československá v Paříži byla pro Wilsona vládou spojeneckou, nitrově zabí- děna rakousko-uherská též byla se mezi jiným také otázky Československé, a tu ovšem president Wilson nemohl a ní rozhodovat sám, neboť má- tel on vyhlásil beslo seburučení národů, a obrá- til se tedy na zástupce Českoslováků, jim uzna- ně, a odpovídá patrně na základě dorození a touto pařížskou národní radou. A odpověď Wilsonova zní: dorozumíte se s ní, s tím pro- hlásil svou spokojenost ona, s tím budu spoko- jen také já.

Vyjednávání mezi Vídní a Washingtonem předpokládá tedy, že se napřed dohodne vláda vídeňská a Československou národní radou a jihoslovenským komitétem, ježž president Spo- jených států zcela jasně jí koordinuje oné insti- tucí. Jinými slovy uspokojení národů Českoslo- venského a jihoslovenského je první mírovou podmínkou presidentovou a v její splnění bude vřítit pouze tehdy, když prohlásí eba národové, že jsou nyní spokojeni s tím, co se stalo. Tvrdí- jí «Prager Tagblatt», že Wilson chce, aby se vykyovalo Slovanům nějaké nadprávi, chce, aby byli spokojeni, a o tom, je-li někdo spoko- jen, lze přece vědět a vyslovovat se jen on

Wilsonova nota o Rakousko- Uhersku.

Československá rada je válčící vláda, jež řídí vojenské a politické věci Českoslo- váků.

Z Washingtonu, 19. října. (K. k. — Reuter.)
Toto jest text odpovědi Spojených států na notu rakousko-uherskou ze dne 4. října, která byla v Amsterodamě a bude dne 5. a 6. října uveřej- něna, jak byla státním departementem prostřední- ctvím švédského vyslanca ve Washingtoně za- slána švédskému ministroví věcí zahraničních.

Státní departement, dne 16. října 1918.

Pane!

Mám čest potvrdit příjem Vaší noty ze dne 7. t. m., v níž jste doručil presidentovi sdělení c. a k. vlády rakousko-uherské. Mám nyní rozkaz presi- dentův, abych Vás požádal, abyste byl tak la- skav a prostřednictvím své vlády doručil c. a k. vládě tuto odpověď: President považuje za svou povinnost vládě rakousko-uherské oznámit, že se nemůže zabývat předloženým návrhem této vlá- dy, protože od jeho poselství ze dne 8. ledna na- staly již odlišné nejvýš významu, jež nutně změny kompetenci a odanovědnost vlády Spo- jených států. Mezi 14 podmínek, které president tehdy formuloval, byla tato: Národům Rakousko-

Uherska, ježžž místo mezi národy si přejeme vi- děti čarání a zajištění, má být zaručena nej- svobodnější možnost k autonomnímu vývoji. Od- této doby, co byla tato věta napsána a před kon- gresem Spojených států vyslovena, vláda Spoje- ných států uznala, že mezi Českoslováky a říší Německou, jakož i Rakousko-Uherskou je stav' válečný, že Československá rada národní je do- licta válčící vláda, která je vybavena náležitou autoritou, řídí vojenské a politické věci Česko- slováků.

Uznala také nejdalekosáhlejší měrou sprave- dlnost národních snah Jihoslovanů o svobodu. President není tedy již s to, aby uznal ponobu «autonomní» národů těchto za podmínku pro mír, nýbrž je nucen hraví na tom, že ony, a nikoli on, mají být součástí nad tím, která akce na straně vlády rakousko-uherské uspokojí aspirace a mí- ření národů o jejich právech a o určení jejich ja- kozto členů rodiny národů.

Přijměte, pane, ošněné vřívání o mé nevyřelí účtě.
Podpsán Robert Lansing.

S kým bude vyjednávatí Rakousko- Uhersko?

Prohlášení neodvislosti Československé.

Z Washingtonu, 19. října. (Reuter.) Česko- slovenská národní rada formálně prohlásila neod- vislost Československého národa. Dokument ten byl uveřejněn v Paříži a doručěn Wilsonovi.

Německá odpověď na americkou notu ze dne 14. října

Svobodný stát Německé Rakousko

21. října 1918 německojazyční poslanci Říšské rady se sešli v zapůjčených prostorách Dolnorakouského zemského sněmu a ustavili *provizorní národní shromáždění* německorakouského státu.

Národní shromáždění v důsledku vzniku národních rad a vyhlášení jednotlivých národních států převzalo brzy roli rozpadlé Říšské rady - parlamentu Rakouska. Německé Rakousko prozatím říší direktorium a jedná také s císařskou vládou.

29. října 1918 prov. národ. shromáždění zasílá Wilsonovi nótu s informací, že vznikl německorakouský stát na všech územích Rakouska-Uherska, kde měli Němci většinu obyvatel (to se týkalo zvláště českých zemí).

30. října 1918 ústava státu Německo Rakousko (neřešila státní formu).

3. 11. 1918 Rakousko kapitulovalo a uzavřelo příměří s Itálií.

11. listopadu 1918 císařský manifest, v němž se Karel I. vzdal rozhodnutí nad budoucí státní formou

12. listopadu 1918 byla vyhlášena **republika** *Deutsch-Österreich* a Habsburkové sezeni z trůnu a později vykázáni do švýcarského exilu (císař ovšem nikdy neabdikoval). 3. dubna 1919 zvláštní zákon zrušil všechny výsady habsbursko-lotrinského rodu.

Únor 1919 volby do Národního shromáždění

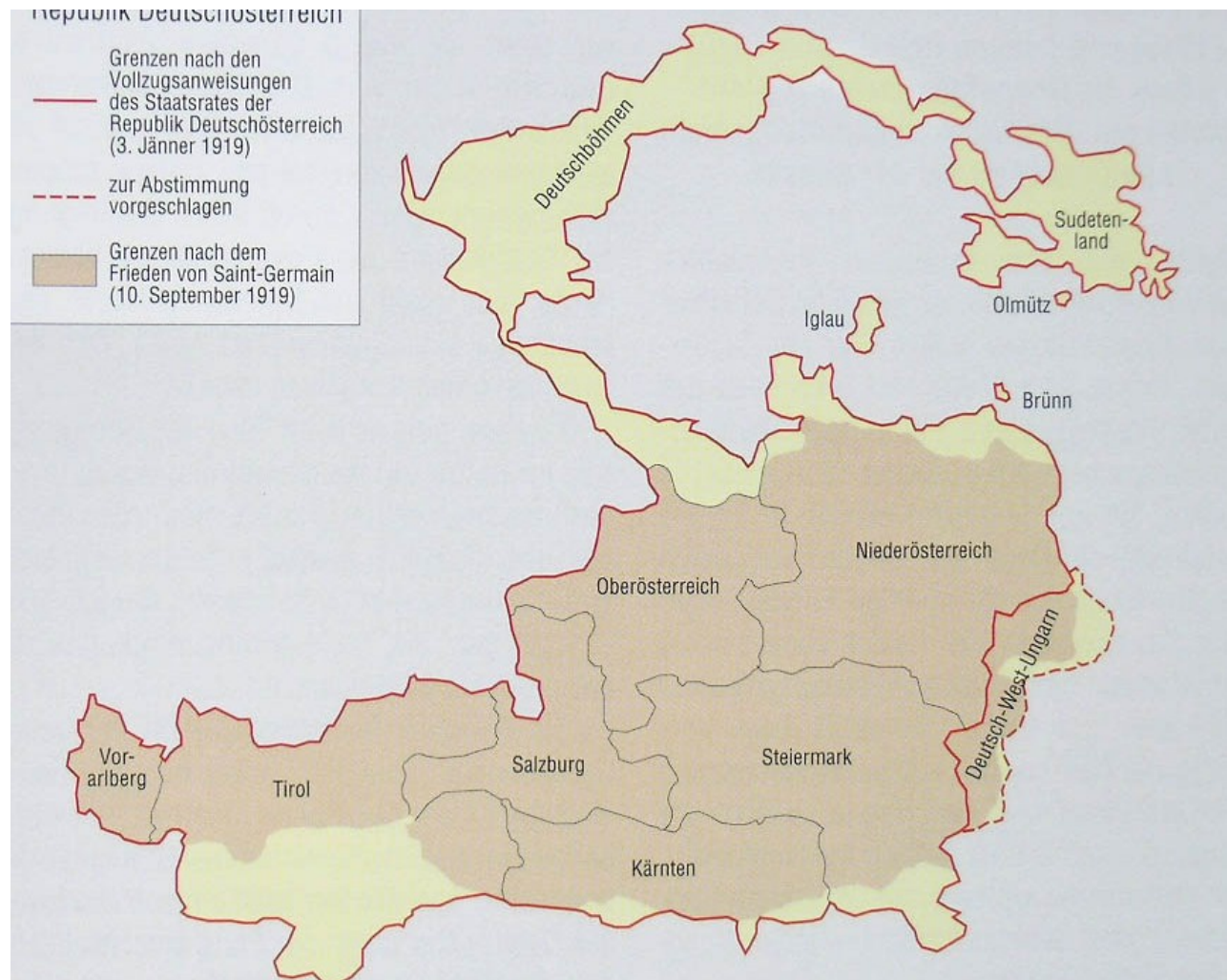
1918/1919

Republika Německé Rakousko

V listopadu 1918 byla ve Vídni vyhlášena republika. Nárokovala si veškerá německými obyvateli obývaná území někdejší předlitavské části Rakouska-Uherska.

Důvěra ve Wilsonův princip národního sebeurčení. Podle ústavy se měla spojit s německou republikou.

Republika vznikla zcela bez ohledu na jakékoliv historické tradice a reminiscence. Šlechtictví zrušeno.

- **Deutschböhmen** (Německé Čechy)

centrum Liberci (Reichenberg)

vyhlášena 29. 10. 1918 v Vídni

Liberec obsazen 16. 12. 1918

- **Sudetenland** (Sudetsko)

centrum Opava (Troppau)

vyhlášena 30. 10. 1918

Opava obsazena 18. 12. 1918

- **Deutschsüdmähren** (Německá jižní Morava)

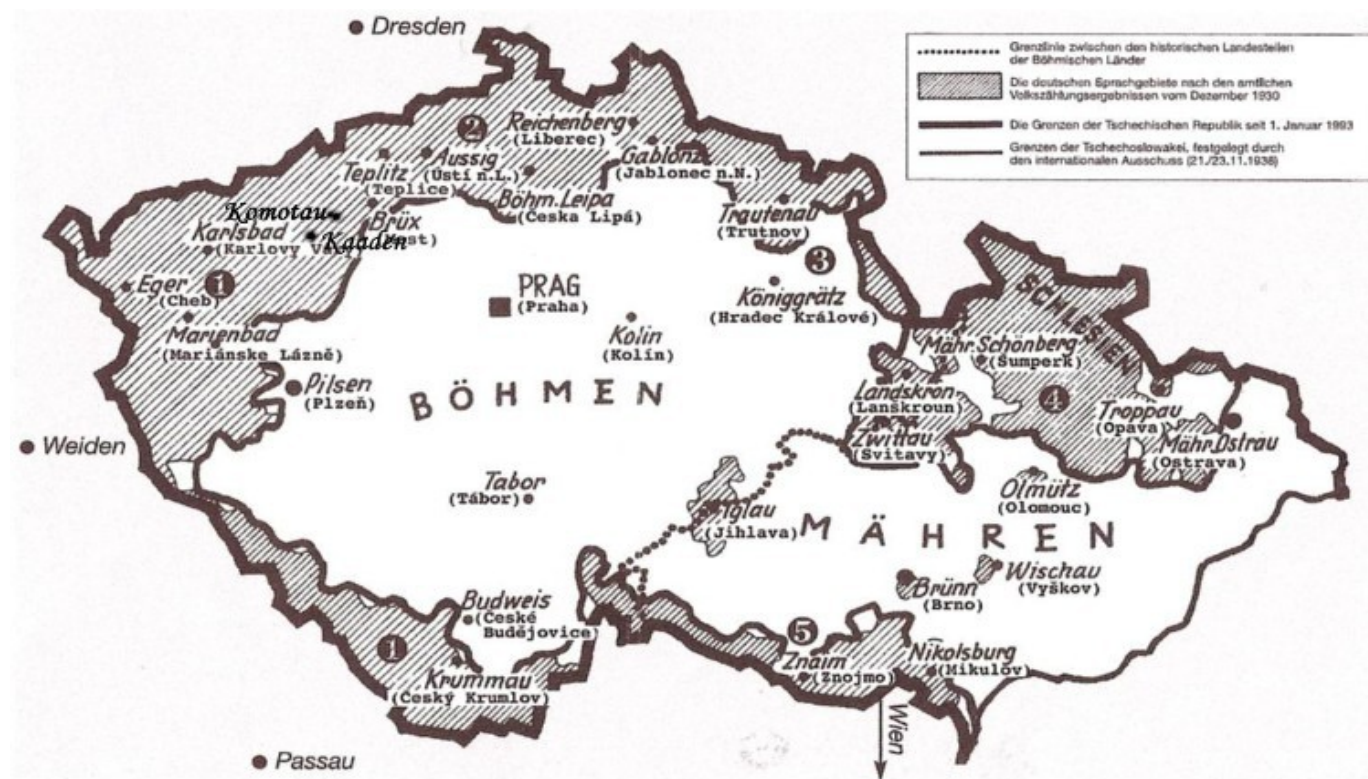
Znojmo (součást Niederdonau)

- **Böhmerwaldgau** (Župa Českého lesa)

Český Krumlov (součást Oberdonau)

- **Brno, Olomouc, Jihlava**

Německorakouské provincie v Čechách, Moravě a Slezsku

Česká reakce na možnost národního sebeurčení Němců v českých zemích

22. 12. 1918, Revoluční národní shromáždění

Masarykovo první poselství o státě
československého národa, v němž o českých
Němcích promluvil jako o „*emigrantech a
kolonistech*“.

Při volbě prezidenta v květnu 1920 němečtí
nacionální a konzervativní poslanci opustili
sněmovnu po slovech Lodgmanna von Auen:
„*Němečtí kolonisté a emigranti půjdou ven.*“

státní útvar český již při samém vzniku byl ose-
kán a ve své životní způsobilosti ochromen.

Vůči tomu sluší s důrazem vytknout, že mezi
osvobozením ujařmených Slováků a odtržením tak
řecené »provincie Deutschböhmen« od Čech, rov-
něž dovoláváním se práva sebeurčení dožadova-
ným, není naprosto nijádné paralely. Kdyby kli-
katý, místy nesouvislý, namnoze českými, do sta-
tisiců čítajícími menšinami proniklý pohraniční
pruh Čech býval byl Němcům národem českým
hásilím odelmut, kdyby Němci v něm byli národ-
ně utiskováni, kdyby tu následkem zeměpisných
a hospodářských skutečností nebylo hustého pás-
ma vzájemných souvislostí, jež bez oboustranné
újmý nelze zpřetrhati, pak by se národ český
nerozpakoval vzdáti se společenství, jehož držení
by se právu přičilo a jež by vedle toho zeměpisně
bylo možné i hospodářsky proveditelné. Však ani
jedné z podmínek těchto tu není. Zeměpisně by
»Deutschböhmen«, ohepínající jako dvě dlouhá
chapadla jádro země, bylo pestvůrou bez formy
možnost státní útvar podmiňující, hospodářsky
hrozilo by zkomolení země oběma částem pohro-
mou a politicky znamenalo by takovéto zmrzačení
českého státu nikoliv odčinění utrpené křivdy,
nýbrž prostě záchranu kofisti, během doby ná-
rodu českému vyrvané. Není přece zněmčené ú-
zemí v Čechách z valné části, než hromadným
hrohem, rozsáhlým hřbitovem českého živlu, ne-
boť jeho nynější podstata — nehledí-li se ku ko-
lonisaci za Přemyslovců a pozdějšímu zakládání
měst — vznikla hlavně z řetězů násilných činů, jež
průběhem posled. tří století — obnoveným zříze-
ním zemským po Bílé hoře, nato tereziánskou
centralisací, soustavnou germanisací Josefinismu
a předbězovou autokracií — na bezbranném ná-
rodu byly spáchány, ba přihlédneme-li k posled-
ním protizákonnostem, jež za vlády Seidlera a
Hussarka zřízením krajů a rozdělením autonomní
správy zemské byly provedeny, shledáme, že do-
dnes k tomu se usiluje, aby české menšiny, v
zněmčeném území dosud zbylé, postupnému od-
národnění dány byly v plen.

Český národ, dalek jsa porušením práva a
mravnosti držby poctivé se dotýkatí, netají si ob-

Argumentace odmítnutí práva na sebeurčení Němců v Čechách

Z textu ohrazení
českých poslanců
panské
sněmovny vůči
císařskému
manifestu,
Venkov, 22. 10.
1918

4. březen 1919

Masové demonstrace v den prvního zasedání německorakouského Národního shromáždění, vzešlého z únorových voleb, jež byly českým, moravským a slezským Němcům zapovězeny.

Po skončení demonstrací došlo na různých místech ke střetům s československým vojskem, povoláním na udržení pořádku.

Později se kolem událostí vytvořila vzpomínková kultura a vysloveně nacionalistický mýtus 4. března 1919.

Celkem bylo podle hlášení ministerstva vnitra zabito 54 demonstrantů a demonstrantek, 100 dalších bylo zraněno. K tragédii došlo především v Kadani, kde zemřelo v důsledku střetů s vojskem 25 lidí, a moravském Šternberku, kde zemřelo 16 lidí. Mrtví byli také v Karlových Varech, Stříbře, Chebu a Ústí nad Labem.

Vzdělávací a kulturní instituce

Otázka Karlovo-Ferdinandovy
univerzity po roce 1918

Karlova univerzita

Německá univerzita

1920 „Lex Mareš“

Německé techniky v Praze a Brně

insigniáda

Politika potřetí

Krize a zánik Československa 1935/1938

Aktivismus versus negativismus německých stran

1929 Hospodářská krize

Zlom roku 1933

Nový vzestup Německa v diktatuře německého nacionálního socialismu

Vznik Henleinova Sudetoněmeckého vlasteneckého hnutí
(Sudetoněmecké strany)

Nevyřešený nacionální spor překryl ideologickou podstatu konfliktu s
Henleinovou SdP